సహోదరులు

వీరాస్వామి సంధ్య చీకటివేళ చంద్రయ్య ఇంటి తలుపు కొట్టినాడు తెలుగు దినపత్రికను ఎడమ చేతితో పట్టుకుని కుడిచేతితో తలుపు తెరచి—వీరాస్వామిని లోపలికి రమ్మన్నాడు చంద్రయ్య.

"చంద్రయ్య! మన ప్రయత్నాలన్నీ వ్యర్థమైపోయేటట్లు కనబడుతున్నాయి. ఏభయిమందిని పోగుచేసుకొని—చలమయ్య ఆ ఊరు వెళ్ళనే వెళ్ళినాడు. మనము ఖర్చుపెట్టిన సొమ్మూ—పడిన శ్రమా వ్యర్థమైపోతాయేమో ననిపిస్తుంది. ఏదో ఉపాయము చూసి నన్ను గట్టున పడవెయ్యి." నిలుచబడే. చంద్రయ్య ముఖము లోకి చూస్తూ అతడి రెండు భుజాలమీదా చేతులు వేశాడు వీరాస్వామి.

"చలమయ్య ఆ ఊరు వెళ్ళాడనేనా నీ భయము? నేను ఆ చలమయ్య కంటె ముందుగా—అంతకంటె ఎక్కువమంది జనముతో - తెల్లవారకముందే వెళ్ళి - నీవు కోరినంత ప్రచారము చేసివస్తే సరికదా! భారమంతా నా పైన పెట్టి-నీవు నిశ్చింతగా ఇంటికి వెళ్లు. కాని ఒక్కమాట మాత్రము మనసులో ఉంచుకో మనకు సహాయపడుతున్న వాళ్ళకు కాస్త ఎరివిగా డబ్బు ఖర్చు చేయ వలసి ఉంటుంది........చూసుకో........రేపు ఈ వేళవరకూ........ఎంత పని జరుగుతుందో? ఆ చలమయ్యను చూస్తేనే అంత భయపడతా వెందుకు? వాడు లెక్క పెట్టతగిన మనిషినా నీ అభిప్రాయము?" చంద్రయ్య తనతోపాటు వీరాస్వామిని కూడా మంచముమీద కూర్చోబెట్టుకొని "ఏం వీరాస్వామీ! నా మాట మీద నీకు నమ్మకము కుదరటము లేదా?" అన్నాడు.

"లేకేం? చాలా ఉన్నది. ఆ చలమయ్య తగనివాడు. అతడి వాక్కు ఎటువంటిదోగాని... ....ఒక్క మాటతో అందరూ అతడికి లోబడిపోతారు. చిల్లిపైసా చేతిలో లేకుండానే ప్రచారము సాగించుకొని వస్తున్నాడు. ఆ జిల్లా సాంతము అతడి మాటమీద నడుస్తుందని అందరూ అనుకుంటున్నారు" అని ఒక్కసారి దీర్ఘముగా ఊపిరి తీసుకొని విడిచాడు వీరాస్వామి.

"ఇదుగో స్వామీ! నీవు ఇప్పటినుంచీ ఊరికే దిగులుపడుతూ కూర్చోకు. జయాపజయాలు మొదలుపెట్టిన దగ్గరనుండే లెక్క చూసుకుంటూ దిగులుపడకు. నేను ఆ చలమయ్య అంతు కనుక్కోనిది ఈసారి విడిచిపెట్టను. నీకు చేసిన వాగ్దానము ఏ మాత్రము మరువను. ఆ భారమంతా నామీద ఉంచి నీవు నిశ్చింతగా ఉండు."

మంచము మీది నుండి ఇద్దరూ లేచి వాకిటిముందుకు వచ్చి నిలువబడ్డారు. వీరాస్వామి పది నూరురూపాయల నోట్లను రెండుసార్లు లెక్కపెట్టి చంద్రయ్య షర్టుజేబులో పెట్టి—అతడి ముఖమువంక చూశాడు

"రేపు పని పూర్తిచేసుకొని నా దగ్గరికి రా. ఇప్పుడిచ్చినవి రేపటి ఖర్చుకేలే" చంద్రయ్య ముఖము చూస్తూ—మనసులో ఆలోచించుకుంటూ వీరాస్వామి వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆ జిల్లాలో మోతుబరి రైతు అయిన చలమయ్య—శాసనసభకు రంగయ్యను అభ్యర్థిగా నిలువపెట్టాలెనని తీవ్రముగా కృషిచేస్తున్నాడు. ప్రజలను సమావేశపరచి ప్రచారము చేస్తున్నాడు. ఆ జిల్లా ప్రజలకు మొదటినుండీ చలమయ్య మీద అపరిమితమైన భక్తి గౌరవాలు ఉన్నాయి. ప్రజల కోరిన వరము లిచ్చే దేవతగా కనబడుతున్నాడు.

స్వతంత్రముగా ఆ జిల్లాకు అభ్యర్థిగా నిలువబడదలచుకొన్న వీరాస్వామికి చలమయ్య చేస్తూ ఉన్న ప్రచారమువల్ల కలవరపాటు హెచ్చినది.

'రంగయ్య తెలివికి శాసనసభాసభ్యత్వము తక్కువైనది కాబోలు! నిజంగా సభ్యుడు కావటమే తటస్థించినట్లయితే — వాడిని పట్టపగ్గాలు ఉంటాయా? రంగయ్య! వట్టి పనికిమాలినవాడు! వాడి చదువెంత—వాడి రాజకీయపరిజ్ఞానమెంత? నలుగురిలో నిలువబడి నాలుగుమాటలైనా మాట్లాడలేడు! అప్పుడెప్పుడో దోచిన ధనముతో—ఇప్పుడు ప్రచారము చేసుకొని — ఎన్నికలలో నిలువబడుతున్నాడు. ఒక వేళ గెలవటమే నిజమైతే పట్టపగలే దారులు దోయించడూ?.... వీడిని గెలువనిస్తే....నేను కోటయ్య కొడుకునేకాదు!' అనుకున్నాడు వీరాస్వామి. తెల్లవార్లూ కంటికి నిద్రలేకుండా యోచించసాగినాడు. తెలతెలవారుతుండగా చిన్న కునుకు పట్టినది. ఆ పట్టీ పట్టని నిద్రలో వీరాస్వామి కంటికి చంద్రయ్య ప్రత్యక్ష

మైనాడు. మెలికలు తిరిగిన వెంట్రుకల తల. స్వదేశీ వస్త్రధారణమూ — పట్నవాసపు పాపోసులూ — చేతిలో కర్ర — ముఖము పైకెత్తిచూస్తేనేగాని చూపంపని విగ్రహము — ముఖముమీద చిరునవ్వు. టకటక తలుపుకొట్టి 'స్వామీ ! అన్నిటికీ నేనున్నానుగా !' అని చంద్రయ్య చెప్పినట్లనిపించింది వీరాస్వామికి.

చంద్రయ్య ! పదిమంది గ్రామస్థులకు జవాబు చెప్పగల దేహదార్ఢ్యము కలవాడు. మాటలతో ప్రజల నాకర్షించగలిగినవాడు. అదిగాక — ఆ జిల్లా మొత్తము మీద చలమయ్య పేరు వినగానే అసహ్యించుకొని పళ్లుకొరికేవాడు ఒక్క చంద్రయ్యే !

ఇతడే తన కన్ని విధములా అనుకూలమైన వ్యక్తి అని వీరాస్వామి భావించుకున్నాడు

*　*　*　*

అది నవభారతములో ప్రజాప్రభుత్వపు ప్రథమ ఎన్నికల సంరంభ కాలము. అత్యుత్సాహముతో ప్రజలు కేరింతలు కొట్ట నారంభించినారు. ఏభయి సంవత్సరాల శాంతి సమరము తరువాత — నేడు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము. ప్రజా స్వామ్యము !

తెలిసినవారికీ తెలియనివారికీ ఒకటే సందడి. ఎన్నికల సందడి ! ప్రతి గ్రామములోనూ ఎన్నికల ప్రచారము అఖండముగా సాగిపోతున్నది. చిన్నకార్లూ - పెద్దకార్లూ - లౌడ్స్పీకర్లు నలంకరించుకొని-ప్రచారకులతో తిరుగ నారంభించినవి.

'కడుపునిండా అన్నమూ—ఒంటినిండా బట్టా మీకు దొరకవలెనంటే మన జిల్లాలోకి సమర్థుడైన రంగయ్యకే మీ ఓటు ఇవ్వండి' అని కేకలు వేస్తూ ఏభయి మంది జనము కాగితాలను పంచుతూ వీధులవెంబడి బయలుదేరినారు. ఆ గ్రామము లోని పిల్లలు వారిని వెంబడించినారు. ఊరిబైట రచ్చబండ దగ్గర పెద్ద సమావేశము జరిగింది. రంగయ్య ప్రతిభాసామర్థ్యములను గురించి సుమారు ఒక గంట సేపు ఒకరు ఉపన్యసించినారు. గ్రామస్థులకు రంగయ్య పేరు బాగా మనసున పట్టినది.

ఆ గుంపు ఆ దినము అక్కడి నుండి బయలుదేరి మరునాటికి మరొక గ్రామములో ప్రచారము చేయటానికి ఏర్పాటు చేసుకున్నది.

ఆ మరునాడు ఆ గ్రామములోకి మరొకగుంపు బయలుదేరి వచ్చింది. 'బీద జనులకు న్యాయము జరుగవలెనంటే--బీదలు మానవులుగా భావింపబడవలెనంటే- దీనదయాళుడైన వీరాస్వామికే మీ ఓటు నివ్వండి. దాంభికులను నమ్మబోకండి!'

జనసమూహము ముందుకు సాగిపోతున్న కొలదీ—ఆ నినాదాలు ప్రజల హృదయాలలో నాట్యము చేయసాగినవి. 'ప్రతి మనిషికి కడుపులోకి అన్నమూ, ఒంటికి బట్టా ఏర్పాటు చేయకలిగినవాడికే మా ఓటు' అని నిశ్చయించుకొన్న ప్రజలకు—రెండవసారి జరిగిన ప్రచారముతో ప్రథమంలో కలిగిన అభిప్రాయము మారిపోయినది. బీదల కష్టాలను తొలగించి—బీదలనుకూడా మానవులుగా భావించే మహానుభావు డున్నట్లయితే తమ ఓటును ఖండితముగా ఆయనకే ఇవ్వవలెనని ప్రజలు నిశ్చయించుకున్నారు.

మూడవనాడు ఆ గ్రామవీథులలో మరొక సమూహము తిరిగినది.

ఆ సాయంత్రము మరొకటి సంచారము చేసినది. తాము అంతకు పూర్వము చేసిన ఘనకార్యములను విపులీకరిస్తూ కొన్ని జీపుకార్లు గ్రామసంచారము చేసినవి.

ఆ గ్రామములోని ప్రజల ఓట్లకు వారసు లనేకులైనారు. ఒక్కొక్క సంస్థ ప్రచారము చేసుకొని—ఓట్లను ఖాయపరచుకొని—సాగిపోయినది.

భుజబలముగల ఏభయిమంది జనముతో చంద్రయ్య బయలుదేరి గ్రామ గ్రామమూ సంచారము సాగించినాడు.

మార్గశిరమాసపు చలి మానవులను గడగడ వణకించి వేస్తున్నది. పుచ్చపువ్వువలె వెన్నెల విరియకాస్తూ ఉండగా చంద్రయ్య వెంబడి బయలుదేరిన జనము ఏలపదాలు పాడుకుంటూ నడుస్తున్నారు. ఇంకా కోసెడు దూరము నడిస్తేనే గాని గమ్యస్థానము చేరుకొనరు. త్వరపడి - చలమయ్యకంటే ఆ గ్రామము చేరుకొని ప్రచారము చేసుకోవాలి.

పొడుగుపాటి కర్రలను చేతపట్టుకొని నలుగురు మనుష్యులు ముందు నడుస్తున్నారు. చంద్రయ్య లంకపొగాకు చుట్టను వెలిగించి గుప్పుగుప్పున పొగ విడుస్తూ - తలవంచుకొని ఆలోచించుతూ - నడుస్తున్నాడు. తక్కినవారంతా ముందుగా వెళ్ళిన వారిని అనుసరించుతున్నారు

గ్రామము కనుచూపుమేర వరకూ వచ్చినది. పొలిమేర సమీపములో-ఒక పాకలోనుండి జనసందడి చంద్రయ్యకు వినవచ్చినది.

ఆ సందడి చలమయ్య పార్టీది కాదుగద!

చంద్రయ్య మనసు ఉద్రేకించినది. చలమయ్య కంటె ముందుగా గ్రామము ప్రవేశించవలెనని అతడి సంకల్పము. ఆ చలమయ్య అదేమి మనిషో- జనాన్ని క్షణాలమీద కూడగట్టుకొని-తన చేతిక్రింద పెట్టుకుంటాడు! ఎక్కువగా డబ్బైనా ఖర్చుచేయడు.

చంద్రయ్య రక్తము ఉడుకెక్కినది. జేబులోని పైకము గలగలలాడింది. వెంటనే తలమీది ముసుగుతీసి - చంద్రయ్య తనజట్టువారి కందరికీ చేతిసైగ చేసినాడు.

అందరూ ఒక్కసారిగా పాకమీద పడినారు.

* * * * *

ఎన్నికలు జరిగేవరకూ చంద్రయ్య ఊళ్ళమీద తిరుగుతునే ఉన్నాడు. ఎన్నికల బాబతు పైకము అతడి సంచిలో ఏమాత్రమో నిలిచి- అతడిని కలకత్తా పట్టణము వరకూ లాగుకొనిపోయినది.

క్రొత్తగా పట్టణపు విశేషాలనూ వింతలనూ చూసి ఆనందిస్తున్న చంద్రయ్య-తిరిగి గ్రామము చేరుకొనటానికి కావలసిన పైకముమాత్రము అట్టి పెట్టుకొని-మిగిలినదంతా ఖర్చుచేయ నారంభించాడు. ఆతడి కా సంబరములో ఎన్ని దినాలు గడచినవో గమనికే లేదు.

ఒకనాటి ఉదయము హోటలులో కాఫీ త్రాగుతుండగా తెలుగు పత్రికలో ఎన్నికల ఫలితాలు పెద్దక్షరాలలో కానవచ్చినవి.

ఓట్లు ఎక్కువ సంఖ్యలో సంపాదించుకొని - ఎన్నుకొనబడిన వ్యక్తి చంద్రయ్యపార్టీ కాదు-చలమయ్యది అంతకంటె కాదు-మూడవపార్టీ వ్యక్తి!

చంద్రయ్య మనసు ఒక విధముగా సమాధానము చెందినది. తాను నిలువబెట్టదలదన వ్యక్తి ఓడిపోయినా చలమయ్య పార్టీ మనిషిమాత్రం గెలువలేదని!

* * * * *

చంద్రయ్య ఇంటికివచ్చి విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నాడు. ఈ సంగతి వీరాస్వామికి తెలిసి చూడటానికి వచ్చాడు.

"నేను రెండుసార్లు మీ యింటికి వచ్చాను అమధ్య. నీవు ఊళ్ళోలేవా ఏం-కనబడలేదు" అన్నాడు వీరాస్వామి.

"ఆ రోజులలో తిరిగిన తిరుగుడుకు శరీరము చాలా అలసిపోయినది. గాలి మార్చితే బాగుంటుందేమోనని బయలుదేరి వెళ్ళాను" తలవంచుకొని అన్నాడు.

వీరాస్వామికి చంద్రయ్యతో ఏమి మాట్లాడవలెనో తోచలేదు. 'అట్లాగా! ఇప్పుడు ఆరోగ్యము బాగున్నదికదా!' ఈ మాటమాత్రము నిర్వికారముగా అనగలిగాడు.

అయిదు నిమిషాలపాటు ఇద్దరిమధ్య నిశ్శబ్దము భరించరానిదిగా తయారు అయింది. చివరకు చంద్రయ్య 'చూస్తున్నావుగా వీరాస్వామీ! న్యాయముగా గెలవటము చాలా కష్టమైన పని' అన్నాడు ఇంటి కప్పును చూస్తూ.

"అవును. ఓడిపోయినాను గనుక న్యాయము నావైపే ఉన్నదనుకోవాలి." తల ఆడిస్తూ వీరాస్వామి గడపదాటి వెళ్ళిపోయినాడు.

చంద్రయ్య మాట్లాడకుండా భోజనముచేసి పడుకున్నాడు.

రాత్రి పన్నెండు గంటలవేళ చంద్రయ్యకు నిద్రలో మెలకువ వచ్చింది. నిశ్శబ్దాన్ని చీల్చుకుంటూ ఎక్కడినుండో ఎవరో మూలిగిన శబ్దము చంద్రయ్యకు వినబడ్డది.

మొదటిసారి రెండవసారి పరాకుగా విన్నాడు.

మూడవసారి నాలుగవసారి బాగా స్ఫుటముగా వినబడ్డది.

మనసుపెట్టి విన్న కొలదీ సమీపమునుంచే వినవస్తున్నట్లుగా చంద్రయ్యకు తోచింది. భార్యను లేపి అడిగినాడు.

"మొన్నటి ఎలక్షను గడబిడలో బావగారికి బలమైన దెబ్బలు తగిలాయట. తలమీద పెద్ద గాయమైనదట. కాలి ఎముక విరిగిన దనుకుంటున్నారు. నిలబడ

లేరట. చాల బాధపడుతున్నారట'' కండ్లు నులుముకుంటూ జంకుతూ చెప్పింది. భార్య.

'నీ కెవరు చెప్పారు?' అన్నాడు ఆశ్చర్యముతో.

'బావగారి రాము చెప్పాడని మన పనిమనిషి అన్నది. వాళ్ళమ్మ నిద్రాహారాలు లేకుండా ఏడుస్తున్నదని చెప్పాడట!'

అంతలో 'అబ్బా!' అని బాధకొద్దీ మూలిగిన శబ్దము తిరిగి వినపడ్డది.

చంద్రయ్య బలవంతంగా నిద్రపోవటానికి ప్రయత్నించాడు మూలుగు చెవినపడినప్పుడల్లా దేహము జలదరించి మనసు కలవరపడ నారంభించింది.

ఆ శబ్దానికీ ఈ హృదయానికీ ఏమి సంబంధమో - ఆ మూలుగునకు చంద్రయ్య హృదయములోని నరాలు తోడుపలుక నారంభించినవి.

రెండు చేతులతో తలపట్టుకొని చంద్రయ్య పొరగిల పడుకున్నాడు.

ఈ సమయములో తనతల్లే ఉన్నట్లయితే ఆమె హృదయ మెంత తరుగుకొని పోయేదో? చలమయ్యనూ చంద్రయ్యనూ కన్నతల్లి శంకరమ్మ ఇద్దరిని చెరి ఒక కన్ను అనుకునేది. కుమారద్వయము జన్మించిన నెలకే తండ్రి హృద్రోగముతో అకస్మాత్తుగా చనిపోయినాడు. ఆ యింటా-ఆ యింటా పనిచేసి-వంటలు చేసి బిడ్డలను పెంచుకొన్నది ఆ తల్లి ఆమెనోటి మంచితనమువల్ల బిడ్డలకు రెండు అక్షరపు ముక్కలు అంటి జీవనోపాధులు కలిగినవి.

బాల్యములో అన్నదమ్ములిద్దరికీ-ఇతరులకు అసూయను పుట్టించేంత వాత్సల్యము ఒకరిపైన ఒకరికి ఉండేది పాతికేళ్ళ కిందట కూడా-తమ్ముడికి జ్వరము రాగానే-ఆదుర్దాతో రెండు మైళ్ళదూరము నడిచివెళ్ళి అన్న మందు తెచ్చి యిచ్చేవాడు. అన్న పథ్యములోకి కావలసిన ఆవుపాలు పొరుగూరినుండి సూర్యోదయానికి పూర్వమే తమ్ముడు తెచ్చియిచ్చేవాడు. తనకు లభ్యమైన చిరుతిండిని చేతబట్టుకొని అన్న వచ్చేవరకూ ఎదురుచూస్తూ తమ్ముడు వాకిట్లో నిలువబడేవాడు. తమ్మునితో పంచుకొననిదే ఏ వస్తువూ సహించేదికాదు వాళ్ళ హృదయాలు పరస్పరమూ మారుమ్రోగుతూ ఉండేవి.

యౌవనము పొడచూపి వ్యక్తిగత జీవితము లారంభమయే వరకూ ఏ మార్పూ ఉన్నట్లు కనబడలేదు. ఒకనాడు చంద్రయ్య సామానులకొరకు బజారుకు వెళ్ళాడు. బేరము కాగానే సెట్టి 'బేరములో అన్నయ్యగారిని మించిపోతున్నారేః' అన్నాడు.

"అంటే ?"

"అంటే ఏం లేదులెండి అన్నయ్య గారిది అదొకమాదిరి మనసు" అన్నాడు సెట్టి.

ఇంటికి వస్తూనే చంద్రయ్య తల్లిని భోజనము పెట్టమన్నాడు. "నాయనా ! వంట సొంతమయిన తరువాత భోజనము చేతువుగాని. అన్నయ్య కూడా తొందర పడుతున్నాడు పావుగంట తాళితే అయిపోతుంది" అన్నది.

మాట్లాడకుండా చంద్రయ్య వెళ్ళి గదిలో పడుకున్నాడు. అన్నగారి గదిలో నుంచి కిలకిలనవ్వులు వినబడుతున్నాయి. రెండేళ్ళ పిల్లవాడు వచ్చీరాని మాటలలో తండ్రితో దాగుడుమూత లాడుతున్నాడు.

చంద్రయ్య కానాడు మనసు స్వాధీనములోలేదు. కారణమేమో అతడి ఊహ కందలేదు బాలుడి కేరింతలు ఒకప్పుడు అతనికి ఆనందాన్ని కలిగించినవే గాని యిప్పుడు చిరాకుపరచాయి. అంతలో తల్లి భోజనానికి పిలిచింది-"అన్నయ్య పీట మీద కూర్చున్నాడు. నీవుకూడా రా నాయనా !" అని.

చంద్రయ్య అన్యమనస్కుడై మెల్లగా లేచి పీటమీద కూర్చున్నాడు' చంద్రయ్య భార్య నెయ్యి వడ్డిస్తున్నది. గిన్నె పట్టుకొని చంద్రయ్య దగ్గర ఒక నిమిషముసేపు నిలువబడ్డది. ఉతడు పరధ్యానములో ఉండగా చూసి బావగారికి నెయ్యి వడ్డించి వచ్చి మళ్ళీ నిలువబడ్డది. చంద్రయ్యకు నెయ్యి వేయించుకొన బుద్ధి పుట్టలేదు.

అప్పటికి నాలుగేళ్ళ క్రింద పొరుగూరినుండి - రామయ్య తన కూతురిని ఈ యింటికి యివ్వవలెనని అడుగువామని వచ్చాడు. తల్లి రెండవ పిల్లవాడికి- వచ్చే సంవత్సరము-ఆ పిల్లను చేసుకొంటాననని చెప్పింది అతడు వినక వచ్చే

సంవత్సరమైనా పెద్ద పిల్లవాడికిగాని యివ్వనన్నాడు. తల్లి కాదనలేక పోయినది. నిజానికి ఆ పిల్ల దగ్గరికి వరుడు హీనంగా కనబడుతాడు.

చంద్రయ్యకు ఆ విషయము తలవని తలంపుగా అప్పుడు జ్ఞాపకము వచ్చింది. ఆ రామయ్యకు ఇద్దరన్నదమ్ములలో కనబడ్డ వ్యత్యాసమేమిటి ? తాను తరువాత ఎకరపు పల్లపుభూమి కట్నము తీసుకొని చక్కని పిల్లనే పెళ్ళిచేసు కున్నాడు—కాని ఆ విషయము మాత్రము మరపుకు రావటములేదు.

లోతుగా ఆలోచించితే ఆ సంఘటనలలో ఒక్కటైనా పెద్ద కారణ మని పించుకోదు కాని—ఇవన్నీ అతడి మనసులో ఒకమూల కాపురము చేస్తూనే ఉన్నాయి—ఇప్పటికీ.

మధ్యాహ్నము నిద్రపోయి లేచేసరికి భార్య గదిలోకి వచ్చి కాఫీ గ్లాసు చేతి కందించింది, 'చక్కెర చాలలేదన్నాడు.' ఆమె అమాయికముగా 'ఎవరూ తక్కు వైనదని అనలేదే' అన్నది. వెంటనే 'అన్నయ్యేనా అననిది ?' అన్నాడు.

మరునాటినుంచీ అన్నగారి పిల్లవాడిని ఎత్తుకొని ముద్దులాడుతున్న తన భార్యను—అకారణముగా కోపపడి—పిల్లవాడిని వదలిపెట్టి రమ్మని అన బుద్ధి పుట్టింది అతనికి.

మనసులో బయలుదేరుతున్న ఆ విప్లవమేమిటో దాని నామరూపా లేమిటో అతడికి తెలియలేదు. కాని—ఆనాటినుండీ అతడి మనసులో ఒక భావము సంచారముచేయ నారంభించినది. సాంసారికముగా - సాంఘికముగా తమ యిద్ద రికీ గల వ్యత్యాసమూ - తారతమ్యమూ బాగా ప్రచారానికి వచ్చినాయి కదా ? ఆ భేదసాదృశ్యాలు ఏవేవి ? దాని జవాబు ననుసరించుకొని మరొక ప్రశ్న ఉద యించిందది- 'అయితే ఏది ఎక్కువ ?' అని. స్వాభిమానము నిర్ణయానికి రానివ్వ లేదు.

తల్లిపోయిన తరువాత- చంద్రయ్యకు ఏడాది బిడ్డ చనిపోయింది ఆఊరిలో ఎరిగిన వాళ్ళంతా ఆడా మొగా వచ్చి దంపతులను పలకరించి సానుభూతి వాక్యాలు పలికి వెళ్ళారు. అన్న చలమయ్య మాత్రము నోటితో తమ్ముడి నేమీ పలకరించ లేదు. కాని-అతడి ఒడిలోనే ఆ బిడ్డ కన్నుమూసింది. చలమయ్యే ఆ బిడ్డను తీసు

కొని వెళ్ళాడు. పది రోజులపాటు తమ్ముడి మంచముదగ్గర మంచము వేసుకొని పడుకొన్నాడు. తమ్ముడిని తన పంక్తికి భోజనానికి కూర్చుండ బెట్టుకొని తమ్ముడు నోట్లో ముద్దపెట్టుకొన్న తరువాతనే తాను మెతుకు కొరికేవాడు అప్పుడు ఇతరుల సానుభూతి వాక్యాలతో తాను అన్న సానుభూతిని పోల్చి చూసుకున్నాడు. అన్న నోటివెంట మాటే రాలేదు.

ఆ తరువాతనే ఆ యింటిని రెండు భాగాలుగా పంచుకొని మధ్య తలుపులను బంధించుకొన్నారు. క్రమాగతముగా ఒకరిని చూడగానే మరొకరు ముఖము త్రిప్పుకోవటము కుటుంబములోని శుభాశుభకార్యములలో ఒకరినొకరు పలుకరించుకొనకుండా ఉండటము జరుగుతూ వచ్చినది. బిడ్డలు మాత్రము ఇంటి ఆవరణలో తప్ప బయట మాట్లాడుకోవటము నిలుపుకొన్నారు.

"అబ్బా! తలపోటు!"

తిరిగి మూలుగు వినపడ్డది.

మంచముమీద పడుకొని సోదరునకూ తనకూగల గుహ్యభేదాలను గురించి ఆలోచిస్తున్న చంద్రయ్య మూలుగును విన్న తరువాత మంచముమీద లేచి కూర్చున్నాడు.

గోడ గడియారము ఖంగుఖంగున రెండుగంటలు కొట్టింది.

"అమ్మా! ఊఁ!"

చంద్రయ్య దిగ్గున లేచి నిలువబడి-రెండు నిమిషాలపాటు యోచించి-దక్షిణపు దిశన బంధించి ఉన్న తలుపును తెరువ ప్రయత్నించినాడు. ఆ తలుపులను బంధించి ఎనిమిది సంవత్సరాలకు పైగా కావటము వలన-గొడ్డలి సహాయముతోగాని గడియ పైకి లేచినది కాదు.

కరదీపిక చేత పట్టుకొని సావడిలోనుండి చలమయ్య గదిలోనికి వెళ్ళి నిలువబడినాడు.

ఒక మూల సన్నగా దీపము వెలుగుతున్నది. మంచముమీద అన్న పండుకొని మూలుగుతున్నాడు. తలకూ కాలికీ కట్లుకట్టి ఉన్నాయి. వదినెగారు రోగికి విసరుతూ దగ్గర కూర్చున్నది.

చంద్రయ్య చేతిలోవున్న కరదీపిక చేయిజారి నేలమీద పడ్డది. అన్నను ప్రత్యక్షముగా చూసిన తమ్ముడు 'చలమన్నయ్యా!' అంటూ మంచముమీద ఉన్న రోగిపైనబడి-తన హృదయానికి అతడిని అదుముకున్నాడు.

"తలబాధరా చంద్రీ! తలబాధరా!" తమ్ముని తన బాహువులతో బంధించుకొన్నాడు చలమయ్య.

అన్నదమ్ముల కౌగిలింతను గాంచిన తోడికోడళ్ళ హృదయాలలో 'ఎంతయినా వాళ్ళు ఒక తల్లిపిల్లలు!' అన్న భావము మెరుపువలె మెరసింది.

(1969లో దక్షిణభారత హిందీసంస్థవారు ప్రచురించిన కథాసంకలనము 'కథావీథి'లో చేర్చబడిన కథ)